

Його та бралися піклуватись народньою долею, мали у собі вельми не достатний запас культури" (стор. 6). Після новіших дослідів з нашої історії, певна річ, такий погляд треба приймати з великим застереженням, але все ж таку книжку Антоновича повинен перечитати кожен українець: іншого такого ясного гарного викладу історії Козаччини, з таким прозіранням у глибочинь віків та розумінням історичної перспективи ми не маємо. Талант Антоновича, як історика, одбився на цих викладах і зробив з них працю, яка до того ще не втратила свого насущного інтересу, а не самого тільки історично-філософського.

До книжки додано передмову про життя й діяльність Антоновича (д. В. С.) та про його історичні погляди (д. Д. А.), а в тексті примітки д. М. Кордуби.

С. Є.

Бібліографія.

В. Антонович. *Коротка історія Козаччини*. З ілюстраціями і картою України. Друге видання. Сторін. XXIV+232. Коломия, року не позначено.

Перше видання цієї книжки під заголовком „Бесіди про часи козацькі на Україні“ вийшло р. 1897 в Чернівцях і вже давно зійшло з книгарського ринку. Поновити видання мала замір київська „Просвіта“, і вже навіть доручила була небіжчикові Доманицькому зредагувати його. Тим часом „Просвіта“ скасовано, Доманицький помер і роботи не доведено до пуття. Тепер цю роботу зробив на-ново д. В. Сімович.

Книжка складалася з приватних викладів небіжчика Антоновича, які записали його слухачі, головним чином Доманицький. Професор не випадково спинився на козацькій добі з історії України, „Задля своїх викладів із історії України,—так починається книжка,—беремо період козащини. Беремо його тому, що в йому найвиразніш і яскравіш за все визначилася та провідна ідея, що виявила собою жадання народу“. І далі автор детальніше розкриває, які саме ті бажання він розуміє. Згадавши про історичні ідеї великоруського й польського народів, він визначає от яке місце між ними народів українському: „Українському народові, що сидів по середині між польським та великоруським, прийшовся до типу третій принцип—принцип вічовий, принцип широкую демократизму і признання рівного політичного права за-для кожної одиниці суспільства. Українському народові ніколи не довелось цілком і вповні виявити свою провідну ідею; йому доводилося лиш інстинктивно простувати до неї: у давнину, за княжих часів вічовим, громадським та виборно-церковним устроєм, переходом судовим устроєм у так званих *копних судах*; нарешті ж оця провідна ідея вельми рельєфно визначилася в Козаччині, а ще виразніш із погляду запровадження і зреалізування її в життю—в Запорозькій Січі“ (стор. 3).

Виклади Антоновича й дають історію Козаччини, відповідно до цього історично-філософського погляду збудовану. Ступінь по ступіню переходить автор події з цього періоду в історії України, стежить за розвитком і занепадом того стану, який уважає за найтипівіший для українського народу. Події останніх часів Козаччини викликають увагу, що містять у собі пояснення історичної долі українського народу з погляду автора. „Трагічна розв'язка історії України викликана тим, що український народ ніколи не міг виробити а ні ґрунтовної цивілізації, а ні міцної власної дисципліни, бо ті, що ставали на чолі